

TROSKA ŚW. PAWŁA O JEDNOŚĆ KOŚCIOŁA NA PODSTAWIE 1 Kor 3,16–17

Treść: — Wstęp. — I. Zagadnienie literackie. 1. Granice perykopy zawierającej 1 Kor 3,16–17. 2. Struktura perykopy 1 Kor 3,5–17. 3. Kontekst perykopy. — II. Analiza semantyczna 1 Kor 3, 16–17. — III. Analiza pragmatyczna 1 Kor 3,16–17. — Sommario

WSTĘP

Do najbardziej spektakularnych, a jednocześnie bolesnych wydarzeń związanych z dramatem podziału w świecie chrześcijańskim, bez wątpienia należy zaliczyć schizmę wschodnią w 1054 roku, która spowodowała rozłam między wschodnim a zachodnim chrześcijaństwem oraz reformację w 1517 roku, dającą początek wielu Kościołom protestanckim. Kościół katolicki, który do dziś przeżywa skutki rozbicia, w swoim współczesnym nauczaniu, a przede wszystkim w posłudze Jana Pawła II, za jedno z priorytetowych wyzwań czyni sprawę jedności świata chrześcijańskiego. W tym celu Ojciec Święty w 1995 roku opublikował encyklikę *Ut unum sint* o działalności ekumenicznej; temu służą również przeróżne spotkania z przedstawicielami religii chrześcijańskich, które odbywają się bądź w Rzymie, bądź na papieskim pielgrzymim szlaku.

Z problemem jedności wśród chrześcijan zmagali się już pierwsi Apostołowie, wśród których na szczególną uwagę zasługuje św. Paweł i jego nauczanie zawarte w 1 Kor. W kręgu takiej problematyki mieści się temat niniejszego artykułu, którego celem jest ukazanie i analiza wypowiedzi Apostoła Narodów traktującej o potrzebie zachowania jedności w gminie korynckiej. Tekst źródłowy stanowi 1 Kor 3,16–17.

Wypowiedź ma charakter studium egzegetyczno-teologicznego, w którym stosowana jest metoda synchroniczna, badająca tekst w trzech płaszczyznach: syntagmatycznej, semantycznej i pragmatycznej¹. Przyjęcie takiej metodologii pozwoli precyzyjnie odczytać treści zawarte w 1 Kor 3,16–17.

W pierwszej części artykułu ukazane zostaną zagadnienia literackie: granice i struktura perykopy, do której należy interesująca nas wypowiedź Pawła oraz omówienie kontekstu dalszego tej perykopy. Druga część pozwoli dostrzec elemen-

---

¹ Metoda ta opisana jest w: W. Egger, *Metodologia del Nuovo Testamento. Introduzione allo studio scientifico del Nuovo Testamento*, Bologna 1989, s. 75–167.

ty treściowe wypowiedzi Apostoła, charakterystykę adresatów tekstu oraz te postawy, które autor pragnie w nich ugruntować bądź zmienić. Natomiast trzecia część artykułu pozwoli dostrzec orędzie tekstu, szczególnie aktualne w naszych czasach.

I. ZAGADNIENIA LITERACKIE

1. Granice perykopy zawierającej 1 Kor 3,16–17

1 Kor 3,5–17 to perykopa, która stanowi logiczną całość. W 1 Kor 3,5 następuje zmiana treści i tematyki. Pojawia się tutaj odmienny, specyficzny, podniosły styl, który odróżnia perykopę od innych, sąsiadujących z nią. Wiersz ten stanowi tezę, według której wszyscy głosiciele Ewangelii są jedynie sługami Boga. Teza ta zostaje rozwinięta w perykopie, która zawiera elementy różne od kontekstu poprzedzającego i następującego. Perykopa przyciąga uwagę przez stosowanie odmiennego słownictwa. Terminy: γεώργιον (3, 9), αρχιτέκτων (3, 10), καλύμη (3, 12) to hapaxlegomenoi.

1 Kor 3,5–17 zbudowana jest z trzech metafor, które św. Paweł rozwija w perykopie. Ta „zwartość” strukturalna odróżnia perykopę od perykopy poprzedzającej i następującej.

W 3,18–23 Paweł powraca do swoich początkowych rozważań z 1,18–20, gdzie mądrość Bożą przeciwstawia mądrości ludzkiej (η γαρ σοφία του κόσμου τουτου μωροία παρα θεω εστιν) — powtarza myśli, od których zaczął swój List². Następuje zmiana tonu, forma praktycznych wniosków, nowe elementy niewystępujące w poprzedzającej perykopie (3,5–17): cytat z Księgi Hioba — jeden z nielicznych w Nowym Testamencie z tej księgi oraz cytat z Ps 93, jako kolejny argument wykazujący, że Bóg unicestwia mądrość mędrców³.

2. Struktura perykopy 1 Kor 3,5–17

1 Kor 3,5–17 stanowi logiczną całość. W widoczny sposób ukazana jest też wewnętrzna jedność perykopy, w której występują trzy metafory, przedstawiające bogaty portret korynckiej wspólnoty chrześcijańskiej. Wiersze 5–9 rozwijają pierwszą metaforę i dotyczą jedności θεου γεώργιον. Apostoł ukazuje siebie oraz Apollosa jako διάκονοι — tak więc wynoszenie jednych nad drugich, jak ma to miejsce w Koryncie, świadczy o niezrozumieniu ich roli i jest przyczyną rozłamów w gminie⁴. Wiersze 10–15 traktują o σοφός αρχιτέκτων oraz άλλος εποικοδομει

² J.A. Davis, *Wisdom and Spirit. An Investigation of 1 Corinthians 1,18–3, 20. Against the Background of Jewish Sapiential Tradition in the Greco-Roman Period*, Lanham – New York – Londyn 1984, s. 136.

³ G. Rafiński, *Adresaci Ewangelii: funkcja retoryczna 1 Kor 2,6–3, 4 w 1 Kor 1–4*, *Studia Gdańskie VIII*: 1992, s. 59.

⁴ Zob. J. S z l a g a, *Chrystus i Apostołowie jako fundament Kościoła*, *RTK* 18: 1971, nr 1, s. 118–119.

i zwracają uwagę na potrzebę korespondencji między tym, który kładzie fundament, a tym, który na tym fundamencie będzie „wznosił budynek” (szczególnie 3,10b–11)⁵. Wiersze 16–17 stanowią punkt kulminacyjny perykopy. Paweł ukazał tutaj metaforę świątyni. Jest to jego wezwanie do jedności całej wspólnoty koryntkiej i stwierdzenie, że Koryntianie tworzą *ναός θεου*.

Te trzy obrazy odpowiadają konkretnym brakom jedności Koryntian: 3,5–9 jest odpowiedzią na dyskusje dotyczące wiarygodności służby Pawła w porównaniu na przykład z misją Apollosa, 3,10–15 odpowiada na niezgodności między oryginalnym nauczaniem Pawła a nauczaniem proponowanym przez innych głosicieli, wreszcie 3,16–17 przeciwstawia się podziałom spowodowanym przez podkreślenie wartości indywidualnej osoby lub grupy w Kościele.

1 Kor 3,5 stanowi zasadniczą tezę, którą Paweł rozwinie w perykopie: *Ἀπολλῶς* i *Παυλὸς* to *διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε*. Paweł wzywa Koryntian do zachowania jedności, a zarazem zwraca uwagę na prawdziwą rolę mądrości. *Σοφία* nie powinna bowiem dzielić wspólnoty, ale raczej powinna służyć jedności i budować wszystkich; jednakże w swoim działaniu jest ona zależna od posiadanej przez Koryntian wiedzy⁶.

Perykopa w swej istocie jest dynamiczna. Paweł zastosował tu *climax* — pierwsza metafora jest agrokulturalna, druga — związana z budowaniem, trzecia — stanowi dzieło samego Boga. Śledząc tok myśli Pawła wznosimy się coraz wyżej, by sięgnąć Ducha Bożego. Prawdziwa mądrość jest więc gwarancją jedności.

3. Kontekst perykopy

a. Struktura treściowa 1 Kor 1–4

1 Kor 1,1–9, to wstęp pisma św. Pawła, natomiast tekst rozpoczynający się w 1,10 stanowi logiczną całość — jedność tematyczną i literacką sięgającą do 4,21. Tematem wyjściowym stał się problem jedności Kościoła (1,10–17). Paweł przeciwstawia dalej apostoelskie głoszenie ukrzyżowanego Chrystusa z pojmowaną po ludzku mądrością (1,18–25). Stwierdza, że jest to inna mądrość — leżąca w planie Bożych zamiarów, a jej treścią jest zbawienie człowieka w sposób niezrozumiały dla greckiej *σοφία*.

Paweł proponuje następnie dwie ilustracje (1,26–31; 2,1–5), które ukazują kształt wspólnoty oraz jego jako kaznodzieję i apostoła mądrości krzyża⁷. Pisze on o przewyższającej wszystko mądrości chrześcijańskiej, która znana była jedynie Bogu i darowana przez Ducha, a głoszona przez uprawomocnionych do tego

⁵ J. S z l a g a, *Obraz budowania w Nowym Testamencie*, *RBL* 27: 1974, s. 316–317; t e n ż e, *Idee teologiczne nowotestamentalnej symboliki fundamentu*, w: *Materiały pomocnicze do wykładów z biblistyki*, t. III, red. S. Łach, M. Filipiak, H. Langkammer, Lublin 1978, s. 240–244; H. H ö p f l, *Brevis expositio exegetico-dogmatica 1 Cor 3,10–15*, *EstB* 2: 1927, nr 13, s. 71–87.

⁶ J. A. D a v i s, jw., s. 131–137.

⁷ H. C o n z e l m a n n, *A Commentary on the First Epistle to the Corinthians*, Philadelphia 1988, wstęp.

Apostołów (2,6–16). Powraca następnie do tematu podziałów, w którym ukazuje rolę i funkcję ludzi głoszących Ewangelię w Kościele. Siebie i swoich współpracowników nazywa *οικονόμος* (3,1–17). Następnie jeszcze raz przeprowadzona zostaje antyteza między mądrością a głupotą (3,18–23).

Perykopa 4,1–13 stanowi pogłębioną refleksję nad istotą posłannictwa apostołskiego i stwierdza, że Paweł jest jedynym ojcem Kościoła korynckiego (4,14–21)⁸. Natomiast 1 Kor 5,1, to początek nowej perykopy traktującej o wolności.

b. Struktura retoryczna 1 Kor 1–4

Celem analizy retorycznej jest odczytanie rozłożenia siły perswazyjnej tekstu⁹. Metoda retoryczna ułatwia też odkrycie dynamiki tekstu i określenie zasadniczych elementów teologicznych perykop¹⁰. Dlatego tekst 1 Kor 2,6–3, 4 w tym kontekście można odczytać jako przygotowanie przesłanek pozwalających zrozumieć koncepcję apostołatu nakreśloną w 3,5–4, 13. To, co było u Pawła głoszeniem kerygmy, Koryntianie odczytali jako nauczanie o niższej wartości w stosunku do „mądrości”. Dlatego w 1,18–3, 4 Paweł wyjaśnia pojęcie Ewangelii, a zwłaszcza relację między kerygmą i mądrością (1,18–2, 5 i 2,6–16) oraz precyzuje dowód, dla którego nie używał mądrości głosząc Koryntianom Ewangelię (3,1–4). Dopiero wtedy, po wprowadzeniu takich wyjaśnień, mógł Paweł scharakteryzować funkcję głosiciela autentycznej Ewangelii:

— każdy głosiciel realizuje misję powierzoną mu przez Boga i nie działa swą własną mocą czy mądrością (3,5–9) — temu aspektowi odpowiada idea „słowa krzyża” z 1,18 nn. charakteryzująca Ewangelię w oparciu o suwerenną decyzję Boga;

— kerygma głoszona przez Pawła leży u podstaw wiary wspólnoty korynckiej, zaś forma nauczania bardziej rozwiniętego (realizowana przez głosicieli przybyłych po Pawle) nie może być odizolowana od kerygmy (3,10–15) — temu aspektowi odpowiada refleksja nad stosunkiem kerygmy i mądrości zawarta w 1,18 nn. oraz 2,6 nn.;

— znak rozpoznawczy prawdziwego głosiciela Ewangelii to służba jedności Kościoła (3,16–17). Dlatego bez sensu są stwierdzenia: „Ja jestem Pawła”, „Ja jestem Apollosa” (3,4–5; 3,18–23), gdyż to nie wspólnota istnieje dla głosicieli, lecz głosiciele są sługami Koryntian.

Z analizy retorycznej jasno wynika jednorodność 1 Kor 3,5–17.

⁸ G. R a f i ń s k i, jw., s. 51.

⁹ Zob. „Inventio” 1 Kor 1–4; tamże, s. 52–53, 76–77, na którym oparty jest niniejszy punkt pracy.

¹⁰ Na temat „metody retorycznej odwołującej się do klasycznej retoryki” zob. t e n ż e, Metoda retoryczna we współczesnej bibliстыce, *RBL* 46: 1993, s. 143–147.

c. Miejsce perykopy 3,5–17 w strukturze 1 Kor

Mając na uwadze to, że 1 Kor, to pismo okolicznościowe, stanowiące odpowiedź na liczne pytania i wątpliwości adresatów, nie dziwi różnorodność tematyki tego dzieła. Dlatego też wśród egzegetów występuje zasadniczo podział 1 Kor na dwie główne części (H. Höpfl, E. Dąbrowski, B. Gut, A. Wikenhauser). Na przykład E. Dąbrowski 1 Kor 1,10–6, 20 zatytułował „Skarcenie nadużyć”¹¹. Niektórzy jednak próbują dzielić List na trzy części (C. Spicq, J. Cambier), a nawet więcej (J. Hering). H. Conzelmann opowiada się za trzyczęściową strukturą dzieła, którą przyjmujemy w niniejszym artykule. 1 Kor 1,10–4, 21 autor zatytułował „Rozłamy we wspólnocie”, rozdziały 5–6 to „Kryzys biosu”, a rozdziały 7–15 stanowią odpowiedzi na pytania Koryntian¹².

Mimo wielu prób podziału 1 Kor perykopa 3,5–17 występuje zawsze w pierwszej części Listu i spełnia w tym kontekście precyzyjną rolę — wskazuje na fakt rozdarcia w gminie koryntkiej i próby przywrócenia jedności tego Kościoła.

d. Miejsce perykopy 3,5–17 w teoriach niejednorodności redakcyjnej 1 Kor

Paweł napisał cztery listy do Koryntian (A, B, C, D), z których zachowały się tylko dwa: B i D jako 1–2 Kor. Niektórzy egzegeci uważają jednak, że korespondencja Pawła była o wiele bogatsza i nawet częściowo zachowała się ona w listach kanonicznych. Istnieje propozycja, aby na dzieła te spojrzeć jako na wynik czyjejs anonimowej redakcji łączącej wiele listów Apostoła w jedną całość, a nie jako na pisma niezależne¹³. Istnieją teorie dwu, trzech i czterech listów, które składają się na 1 Kor¹⁴.

¹¹ E. Dąbrowski, *Listy do Koryntian. Wstęp — przekład z oryginału — komentarz*, Poznań 1965, s. 144.

¹² Zob. jego pracę pt. *A Commentary on the First Epistle to the Corinthians*.

¹³ E. Dąbrowski, jw., s. 61.

¹⁴ Por. teorie niejednorodności redakcyjnej 1 Kor, za: tamże, s. 62–63, 127; K. Romaniuk, *Zagadnienia wybrane z introdukcji szczegółowej do listów św. Pawła*, Poznań 1981.

Teorie dwu listów. J. Hering wyróżnia: List A: 1–8; 10,23–11, 1; 16,1–4, 10–14; List B: 9; 10,1–22; 11–15; pozostałe wiersze rozdz. 16. E. Dinkler: List A: 6,12–20; 9,24–27; 10–1,22; 11,2–34; 12–14; List B: 1,1–6, 11; 7,1–9, 23; 10,23–11, 1; 15–16.

W. Schmithals na podstawie informacji docierających do Pawła w Efezie od wielu osób w 1 Kor wyodrębnił następujące pisma: List A: napisanie listu zostało spowodowane wiadomościami o nieładzie w gminie koryntkiej, których dostarczył Apostołowi Stefanos: 6,12–20; 9,24–10, 22; 11,2–34; 15; 16,13–24; List B: wysłannicy Chlor przywieźli wieści o walce stronnictw i wielu innych nadużyciach: 1,1–6, 11; 7,1–9, 23; 10,13–11, 1; 12,1–14, 40; 16,1–12.

Teorie trzech listów. J. Weiss wyróżnia: List A: 6,12–20; 10,1–23; 11,2–34; List B: 7–9; 10,24–11, 1; 12–15.

List C: 1,1–6, 11. M. Goguel: List A: 6,12–20; 10, 1–22; List B: 5,1–6, 11; 7,1–8, 13; 10,23–14, 40; 15,1–58; 16,1–9, 12; List C: 1,10–4, 21; 9,1–27; 16,10–11. Zaś teksty: 1,1–9; 16,13–14. 19. 24 jako niedające pomieścić się w żadnym z wymienionych listów M. Goguel nazwał „elements indeterminables”.

Teoria czterech listów. W. Schenk: List A: 1,1–9; (2 Kor 6,14–7, 1); 6,1–11; 11,2–34; 15; 16,13–24; List B: 5,1–13; 6,12–20; 9,1–18. 24–27; 10,1–22; List C: 7; 9,19–23; 10,23–11, 1; 12,1–14, 40; 16,1–12; List D: 1,10–4, 21.

Mimo jednak wielu tych różnych teorii dotyczących pracy redakcyjnej 1 Kor, interesująca nas perykopa zawsze występuje w kontekście pierwszych rozdziałów Listu. Jest ona ściśle związana i głęboko tkwi w „kontekście mądrościowym”, który możemy zauważyć w 1 Kor 1–4.

II. ANALIZA SEMANTYCZNA 1 Kor 3,16–17

1 Kor 3,16–17 stanowi uwieńczenie wypowiedzi Pawła, którą podejmuje w 1 Kor 3,5–17. Rozważania Apostoła dochodzą tutaj do punktu kulminacyjnego. Jego nauka ma charakter eschatologiczny. Paweł nazywa chrześcijan „świątynią Bożą” — ναός Θεου¹⁵. Są oni bowiem świątynią Boga, w której mieszka Duch Boży. W 3,16, który ma formę retorycznego pytania, autor odwołuje się do chrześcijańskiej świadomości swoich adresatów, pośrednio zaś także do wcześniej przekazanej im nauki o chrześcijańskiej godności i świętości — ουκ οιδάτε¹⁶. Dwa użycia 2. osoby liczby mnogiej (εστε i εν υμιν) wskazują na porównanie wykorzystane przez autora Listu. Czynią one jasnym fakt, że metafora świątyni została zastosowana do całej wspólnoty korynckiej jako jedności. Tylko razem Koryntianie stanowią Bożą świątynię. Świątynią Boga jest każdy ochrzczony mieszkaniec Koryntu. Przeto wspólnotę należy traktować i przynależeć do niej w sposób poważny, świadomy i odpowiedzialny. Wierni są kontynuacją świątyni jerozolimskiej i jej ofiar, a zarazem nieskończenie udoskonalają to wszystko, co stanowiło instytucję świątynną. Miejsce chwały Bożej, która napełniała świątynię, zajmuje Duch Święty, a miejsce kamiennych budowli zajmują wierzący w Chrystusa¹⁷. Nadeszła już bowiem godzina, *kiedy to prawdziwi czciciele będą oddawać cześć Ojcu w Duchu i prawdzie [...]. Bóg jest Duchem; potrzeba więc, by czciciele Jego oddawali Mu cześć w Duchu i prawdzie* (J 4,23–24). W każdym z nich mieszka Duch Święty. Ale świątynią Boga jest także cała społeczność koryncka. Jest to dom, rodzina Boża, tak jak kiedyś rodziną i domem Jahwe był cały Izrael¹⁸. Określenie ναός Θεου występuje w wierszu 16, w kontekście terminu πνευμα του Θεου, który zachodzi w 1 Kor aż 40 razy. Paweł używa tego terminu najczęściej w sensie nadprzyrodzonym¹⁹. Na podstawie tego wiersza św. Tomasz z Akwinu stwierdził, że Duch Święty jest Bogiem, bo dzięki Jego zamieszkiwaniu wierni są nazwani świątynią Bożą; samo bowiem tylko zamieszkiwanie Boga powoduje

---

Ponadto istnieje pogląd P. Cleary’ego, który uważa, że obydwa Listy do Koryntian zawierają de facto wszystkie cztery listy Pawłowe skierowane do tego Kościoła. Połączenie zaś tych dzieł w dwie odrębne całości byłoby dziełem jakiegoś anonimowego redaktora.

¹⁵ J.A. Davis, jw., s. 135; M. Zerwick, M. Grosvenor, *A Grammatical Analysis of the Greek New Testament*, Roma 1988, s. 503; O. Michel, *Ναός*, TWNT, t. IV, s. 890; W. Meding, „Tempel”, TBNT, s. 1219.

¹⁶ O. Michel, jw., s. 890; F. Sieg, *Sens terminów „hierón” i „naós” w Nowym Testamencie*, RBL 5–6(1989), s. 337.

¹⁷ J.A. Davis, jw., s. 135.

¹⁸ L. Stachowiak, *Pierwszy List do Koryntian*, w: *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, red. A. Jankowski, K. Romaniuk, L. Stachowiak, Poznań – Warszawa 1975, s. 718–719.

¹⁹ F. Sieg, jw., s. 337.

zaistnienie świątyni²⁰. Tak więc obecność Ducha Świętego stanowi czynnik uzdalniający zarówno człowieka wierzącego, jak i całą społeczność do reprezentowania Chrystusa. Nie jest to obecność osobowa. Poprzez działanie Ducha, Bóg uzdalnia człowieka do urzeczywistniania możliwości, które otwarły się dla ludzkości przez Chrystusa. Jest to ostateczne źródło cechy odmienności, które odróżniałyby chrześcijan zarówno kolektywnie, jak i indywidualnie. Tą cechą odmienności jest świętość, albo transcendencja, którą ujawniono²¹.

Jeśli kto zniszczy świątynię Boga — φθερει τούτων ο θεός — wiersz 17. Tworzenie się ugrupowań i stronnictwa na terenie Koryntu, to nic innego jak tylko burzenie owej świątyni i pozbawienie Ducha Świętego miejsca zamieszkania²². Podział wspólnoty oznaczałby także ściąganie kary²³. Ostrzeżenie to oznacza, że niszczenie wspólnotowej świątyni Boga rozpoczyna się zwykle od niewierności Bogu i niszczenia własnej świątyni poszczególnych członków wspólnoty. Krytyka złego postępowania chrześcijan, jaką Paweł przeprowadza, odnosi się więc także do indywidualnych chrześcijan²⁴.

Korynckie podziały i odłamy miały charakter lokalny, i na szczęście nie przerodziły się w jakieś większe schizmatyczne separacje. Było jednak takie zagrożenie — i na tym głęboko skoncentrował się Paweł, który w przeciwieństwie do oddzielonych grup w Kościele w Koryncie, ukazał obraz Kościoła jako świątyni Boga. Bóg nie przebywa w licznych świątyniach. Jest jeden i może być tylko jedna świątynia, w której zamieszka²⁵. Paweł reaguje na potencjalny podział wspólnoty korynckiej poprzez napominanie o ich niepodzielności jako eschatologicznej świątyni Boga. Jednak ponad tymi Pawłowymi nawoływaniami góruje ostrzeżenie dla tego, kto zniszczy świątynię Boga. Ten, kto dokona takiego czynu, dopuści się świętokradztwa²⁶ i Bóg pozbawi go życia nadprzyrodzonego, kto bowiem niszczy świątynię Boga, podnosi rękę na najwyższą świętość. Dlatego też kara przewidziana za ten czyn jest tak ciężka²⁷.

Emfatyczne podkreślenie, że Koryntianie są świątynią Boga, a ο γαρ ναός του θεου άγιός εστιν i nie wolno jej niszczyć — to pogróżka, ostrzeżenie wobec wszelkiego rodzaju burzycieli jedności i wspólnotowości w Kościele korynckim. Prawdziwi Apostołowie tworzą jedną, świętą budowlę, którą jest Kościół Chrystusowy²⁸. Tylko wtedy więc, gdy Koryntianie będą postępowali κατά θεόν

²⁰ „Ex quo patet quod Spiritus Sanctus est Deus, per cujus inhabitationem fidelem discuntur templum Dei. Sola enim inhabitatio Dei templum Dei facit, ut dictum est”, w: św. Tomasz z Akwinu, In omnes S. Pauli Apostoli Epistolas. Commentaria, vol. I, Taurini 1902, s. 253.

²¹ J. Murphy-O'Connor, Boża obecność przez Chrystusa w Kościele i w świecie, *Conc* 6–10(1969), s. 308.

²² L. Stachowiak, jw., s. 719; K.H. Schelkle, Teologia Nowego Testamentu, t. II, Kraków 1985, s. 283–284.

²³ J.A. Davis, jw., s. 135.

²⁴ F. Sieg, jw., s. 337.

²⁵ „Over against the sprinter — groups in the church at Corinth, Paul sets the picture of the church as God's temple. His Jewish — Christian readers would not fail to see the point. God does not dwell in a multitude of temples. He is one, and there can only be one shrine which he can inhabit”; J.A. Davis, jw., s. 136, który cytuje zdanie R.J. McKelvey'a.

²⁶ E. Szymanek, Wykład Pisma św. Nowego Testamentu, Poznań 1990, s. 305.

²⁷ L. Stachowiak, jw., s. 719.

²⁸ E. Szymanek, jw., s. 305.

i wyznawali prawdziwą mądrość Bożą, będą tworzyli świątynię Boga²⁹; staną się miejscem najświętszym i przybytkiem Bożego działania. Staną się ναός — a więc szczególnym miejscem, w którym przebywa Bóg³⁰.

Paweł odpowiada więc Koryntianom na ich konkretne problemy, wzywa ich do zachowania jedności w gminie i zwraca uwagę na wielkie znaczenie jedności. Paweł przypomina chrześcijanom w Koryncie, że tworząc ναός stają się znakiem zjednoczenia z Bogiem. Ναός stanowi jednak przede wszystkim znak samego spotkania z Bogiem — Bóg chce bowiem służyć człowiekowi i wspierać go w jego potrzebach³¹.

III. ANALIZA PRAGMATYCZNA 1 Kor 3,16–17

Korynt — bogate miasto greckie było handlowym ośrodkiem o charakterze kosmopolitycznym. Spotykały się tu wszystkie ówczesne religie i filozofie. Korynt był też miastem, w którym często miały miejsce różnego rodzaju zamieszki; miastem, które miało opinię rozwiązłego tak, że wyrażenie „żyć po koryncku” oznaczało po prostu życie rozpustne³².

Kościół koryncki składał się przede wszystkim z chrześcijan wywodzących się z pogaństwa oraz pochodzących z niższych warstw społecznych i został założony przez Pawła w roku 51, co zostaje potwierdzone w Dz 18,1–18.

Bezpośrednim powodem napisania 1 Kor jest reakcja na określoną sytuację panującą w Kościele korynckim. Nie są więc to jakieś sprawy dogmatyczne, lecz rozłąmy, na co wskazuje 1 Kor 1–4. Dlatego rozłąmy są pierwszym tematem, który św. Paweł podejmuje, i z wielką mocą piętnuje w swoim Liście. Już wówczas bowiem — w latach 56–57, kiedy najprawdopodobniej został zredagowany 1 Kor, w gminie korynckiej znaleźli się ludzie, którzy tocząc spory między sobą, doprowadzili do rozłamów w gminie. Na podstawie 1,12 można wnioskować, że w chrześcijańskiej gminie korynckiej istniały różne grupy wiernych, skupione wokół swoich autorytetów, w których wyróżnić było można autorytety ludzkie oraz osobę Jezusa Chrystusa. W 1 Kor najwyraźniej zostały ukazane grupy Apollosa i Pawła. Do grupy Apollosa należeli ci Koryntianie, którzy urzeczeni byli inteligencją, wymową i erudycją uczonego Aleksandryczyka (Dz 18,24–28). Niebezpieczne w tym było to, że słuchacze, a następnie zwolennicy Apollona, zachwyceni byli formą i wymową jego wypowiedzi, która przesłaniała najprawdopodobniej najistotniejszą treść Ewangelii: krzyż Chrystusowy i Jego zbawczą moc. Rzeczywistość podziałów w Koryncie związana więc była z określoną

²⁹ M. Lurker, Słownik obrazów i symboli biblijnych, przeł. K. Romaniuk, Poznań 1989, s. 240.

³⁰ X. Léon-Dufour, Słownik Nowego Testamentu, przeł. K. Romaniuk, Poznań 1981, s. 610; W. Rees, 1 and 2 Corinthians, w: A Catholic Commentary on Holy Scripture, red. B. Orchard, Londyn – Edinburg – Paris – Melbourne – Toronto – New York 1953, s. 871.

³¹ S. Grzybek, Świątynia znakiem obecności Bożej, *RBL* 35: 1982, s. 247–248.

³² O. Culmann, Zarys historii ksiąg Nowego Testamentu, przeł. W. Kowalska, Warszawa 1968, s. 63; E. Dąbrowski, jw., s. 38–40.

koncepcją teologiczną i modelem życia mieszkańców miasta, którą można nazwać „teologią chwały”. Niektórzy z nich mieli zatem wątpliwości, czy Ewangelia głoszona przez Pawła była tą „mądrością”, która odpowiadała ich teologii. Paweł dał odpowiedź Koryntianom i zachęcał ich, aby kryterium prawdziwości Ewangelii stała się dla nich „teologia krzyża”. Paweł pragnął bowiem umocnić właściwą postawę Koryntian³³.

Warto też zwrócić uwagę na osobę Pawła wypowiadającego interesujące nas słowa zawarte w 1 Kor 3,16–17. Według B. Rigaux nie można mówić o Ewangelii Pawła, nie mając jednocześnie przed oczyma postaci Apostoła, gdyż w pewnym sensie on sam jest Ewangelią, orędzie o zbawieniu zostało bowiem zespolone z jego osobą w sposób trwały i nierozzerwalny. Paweł zawsze był świadomy, że przykład jego życia jest nieodzownym uzupełnieniem, a zarazem sprawdzianem autentyczności głoszonego przez niego Słowa. Świadczenie Pawła jest pełne i autentyczne. W stosunku do swoich słuchaczy kierował się on zawsze zasadą miłości — zawsze pragnął ich dobra, okazywał bezinteresowność, zawsze potrafił zdobyć się na serdeczność i życzliwość oraz uszanować ludzką godność i wolną wolę człowieka. Swoją apostołską misję Paweł wykonywał z zaangażowaniem oraz z wytrwałością w przeciwnościach³⁴.

Bohaterami tekstu 1 Kor 3,16–17 są sami Koryntianie, którzy mają wznosić się na wyżyny świętości oraz ten, kto może zagrażać istnieniu świątyni, a przed którym Paweł z całą mocą przestrzega adresatów swego Listu. W perykopie występuje też Duch Boży, który jawi się tu jako treść orędzia tekstu.

Pawłowi zależało na jedności gminy korynckiej, zależało mu na tym, aby była jedna Ewangelia, bo i Chrystus jest jeden i nie jest podzielony. Autor używa więc takich aktów lingwistycznych, jak: przypomnienie (wiersz 16 — οὐκ οὐδατε), ostrzeżenie (wiersz 17), apel. Przypomnienie użyte w wierszu 16 staje się formą nakazującą, która obliguje Koryntian do przestrzegania tych treści, które Paweł do nich kieruje. Autor Listu stosuje tu bardzo logiczną argumentację: skoro Koryntianie wiedzą, iż są „świątynią Boga”, mają tak postępować, by nie burzyć tej świątyni — czyli jedności w gminie.

Użycie powyższych środków retorycznych wskazuje na relacje, które istniały między autorem a czytelnikami Listu. Są to relacje bardzo bliskie i bezpośrednie. Paweł czuje się odpowiedzialny za Kościół w Koryncie i nie próbuje ukrywać tego. Mieszkańców gminy traktuje on jak swoje duchowe dzieci, sam zaś występuje jako ich ojciec.

Użycie takich środków jest też znakiem zamierzonego efektu, który chciał osiągnąć Paweł. Pragnął on przypomnieć Koryntianom, że są oni ναός Θεου. Jeżeli więc są oni świątynią Boga, winni być święci, a zarazem godni Bożej obecności. Koryntianie stanowią „makrokosmos” — a więc cała ich wspólnota jest jedną wielką świątynią. W takiej świątyni nie może być rozłamów; musi być tylko jedna świątynia, podobnie jak jedna tylko świątynia była w Jerozolimie. Świątyni Bożej nie można niszczyć i nie można niszczyć jedności we wspólnocie — gdyż tych,

³³ G. Rafiński, *iw.*, s. 49–50.

³⁴ B. Widła, *Apostołska postawa św. Pawła jako dawanie świadectwa o Chrystusie*, STV 13: 1975, nr 2, s. 82. 101–102.

którzy wprowadzają rozłamy, czeka kara. Chrześcijanie będą więc kimś świętym, a będąc świątynią samego Boga powinni być ponad wszelkimi podziałami, winni niejako transcendować tę ziemską egzystencję i myśl swoją wznosić zawsze ku Bogu.

W 1 Kor 3,16–17 Paweł w precyzyjny sposób przekazuje Koryntianom następujące orędzie:

— stosując analogię do świątyni jerozolimskiej nazywa Koryntian „świątynią Bożą” zapraszając tym samym adresatów Listu do zachowania jedności w gminie korynckiej;

— ukazuje prawdę o mieszkającym w człowieku Duchu Świętym, który jest Bogiem;

— twierdzi, że tak jak nie można niszczyć świątyni, tak nie można burzyć jedności w gminie;

— ostrzega, że wszelkich niszczycieli ładu i porządku ukarze sam Bóg;

— wskazuje, że niszczenie świątyni zaczyna się od niewierności Bogu i widoczne jest w postępowaniu czysto ludzkim oraz głoszeniu „mądrości tego świata”.

Orędzie Pawłowego tekstu rozbrzmiewa także i dziś oraz jednoznacznie wskazuje na istotne przymioty Kościoła katolickiego:

— konsekwencją wyznania wiary w jednego Boga, w jednego Pośrednika Jezusa Chrystusa oraz jednego — wszytkoprzenikającego Ducha jest jeden Kościół — jako Kościół jeden w sobie — w swej naturze i strukturze;

— wszelkie rozłamy w wierze są sprzeczne z wolą Bożą i rzeczywistością Chrystusa, są wręcz zgorszeniem i grzechem. Chrześcijanie nie mogą więc pozostawać obojętni wobec faktu rozdarcia chrześcijaństwa na rozmaite wyznania i powinni zawsze dążyć do jedności;

— Kościół zjednoczony z Chrystusem jest przez Niego uświęcany. Wszelkie działanie Kościoła zmierza bowiem do uświęcania w Chrystusie i uwielbiania Boga;

— Kościół jest święty, lecz w jego członkach ta świętość musi być nieustannie zdobywana;

— tekst Pawła wskazuje także na fakt powszechności Kościoła, gdyż jest w nim obecny Chrystus. Kościół — dzięki działaniu Ducha Świętego jest obszarem napełnionym przez Chrystusa. Kościół jest powszechny, gdyż głosi wiarę i zbawienie człowieka i ludzkości;

— Kościół jest wreszcie apostołski, gdyż zbudowany został na fundamencie Apostołów i związany jest na zawsze z ich świadectwem. Dziedzictwo Apostołów w postaci sukcesji apostołskiej wiąże się z przekazywaniem wiary w postaci Objawienia i Tradycji³⁵.

³⁵ Z. Pawłowicz, Kościół i sekty w Polsce, Gdańsk 2003, s. 22–31.

LA CURA DI S. PAOLO SULL'UNITÀ DELLA CHIESA SECONDO 1 COR 3,16–17

SOMMARIO

L'articolo di Robert Kaczorowski è un'esegesi biblica delle parole di S. Paolo in 1 Cor 3,16–17. In questo passo l'Apostolo delle Genti coscientizza i Corinzi, che sono tempio di Dio (ναός θεου). Di fronte alle minacciose divisioni e spaccature in Corinto, dove una parte dei cristiani diceva: „Sono di Paolo”, „Sono di Apollo”, l'autore di 1 Cor porta l'attenzione sul fatto che sono figli e figlie dello stesso Dio, appartengono a Cristo e, come a Gerusalemme esisteva un solo Tempio, così ora a Corinto, rimanendo fedeli nella professione di un'unica fede, devono formare un unico, indiviso Tempio di Dio.

